

ELISE LIIKALA

P4C auttaa osallistujia löytämään äänensä

Filosofia liitetään usein vaikeisiin ja arjesta irrotettuihin kysymyksiin. Lasten ja nuorten kanssa filosofointi (P4C) on kuitenkin aivan muuta kuin ryppyotsaista pohtimista: se on ihmisläheistä, voimauttavaa ja hauskaa. Virikkeenä keskustelulle voidaan käyttää melkein mitä tahansa, esimerkiksi taideteosta, musiikkia, videota tai kirjallisuusnäytettä. Kesäkuussa Itä-Lontoossa sijaitsevassa Gallions Primary Schoolissa järjestettiin taitelijoille tarkoitettu ryhmänohjaajakoulutus, jossa perehdyttiin lapsille ja yhteisöille suunnattujen P4C-filosofiaryhmien vetämiseen luovalla tavalla.

Osallistuin koulutukseen kahdentoista eri taidealoja edustavan ihmisen kanssa. Kurssiosallistujien joukossa oli minun lisäksi ainakin yksi graafinen suunnittelija, kuvataiteilijoita, runoilija, performanssitaiteilija ja museotyöntekijöitä. Taidetta opetuksessa vahvasti hyödyntävä Gallions Primary School järjesti veloituksetta taitelijoille tarkoitetun kurssin, sillä se haluaa mahdollistaa oppilailleen työskentelyn luovien alojen ammattilaisten kanssa. Vastineeksi koulutukseen osallistumisesta osallistujat sitoutuivat pitämään koulun oppilaille filosofointituokion: se pohjautui itse kunkin tekemään ja koululle lahjoittamaan taideteokseen.

Kurssin ohjaaja Lisa Naylor työskentelee Gallionsissa opettajana ja kouluttaa P4C-ohjaajia ympäri Britanniaa. Parin päivän aikana Naylor veti meille monenlaisia, hauskoja ja innostavia harjoitteita sekä ryhmäkeskusteluja. Teimme muun muassa musiikkia sanomalehdellä, kysyimme kysymyksiä patsaalta, kuvittelimme, minne matkaisimme lentävällä taikamatolla sekä kävimme läpi useita vaihtoehtoisia tapoja äänestää ryhmän keksimistä filosofisista kysymyksistä se, josta keskusteltaisiin yhdessä.

Taidetta ja tutkailua lähiökoulussa

Kurssin aikana saimme myös tilaisuuden tutustua kouluun, jossa musiikki, tanssi, draama ja kuvataide on kirjottu osaksi lähes kaikkea opetusta. Gallions sijaitsee Becktonissa Itä-Lontoossa alueella, joka on yksi Britannian köyhimmistä. Naylorin mukaan asukkaiden elintaso on matalimpia koko maassa. Koulu on kuitenkin kuin keidas keskellä surumielistä asuinaluetta. Pihalla

on suuri nurmikenttä, telineitä leikkimistä varten ja sisäpihalla kaunis kukkapuutarha. Oppilaat kasvattavat päiväkotikiikisestä saakka kasveja, joista he opettelevat valmistamaan ruokaa.

Gallionsissa on 600 iältään 3–11-vuotiasta lasta. He edustavat eri kansallisuuksia ja puhuvat noin 30 eri kieltä. Oppilaiden keskuudessa kielelliset ongelmat ovat yleisiä, mikä varmasti osin johtuu eri äidinkielistä, mutta myös siitä, ettei Naylorin mukaan kaikkien lasten kanssa juurikaan puhuta tai leikitä kotona. P4C-ohjelma edesauttaa lasten kielellistä kehitystä ja edistää oppimista. Se auttaa lapsia lisäksi tunne-elämän hallinnassa. Esimerkiksi lasten väliset riidat ovat ohjelman käyttöönoton jälkeen vähentyneet. Lapset tulevat kuulluiksi ja saavat kokemuksen siitä, että heidän ajatuksensa merkitsevät. Eräs oppilas kertoikin: ”Filosofia on auttanut minua. En ole enää niin vihainen.”

Monien oppilaiden kotioloit ovat erityisen koettelevat ja useiden lasten vanhemmilla on erilaisia vaikeuksia. Joka neljännen oppilaan lähisukulainen on vankilassa. Hankalista lähtökohdista huolimatta Gallionsin oppilaat saavat keskimääräistä parempia tuloksia vuosittaisissa SAT-oppimistulosmittauksissa (*Standard Assessment Tests*). Tämän lisäksi oppilaiden lähtötasoon suhteutettuna koulu ylsi vuonna 2012 oppimistuloksissa valtion kouluista seitsemänneksi. Naylor uskoo filosofoinnin olevan yksi merkittävimmistä syistä oppilaiden oppimistulosten paranemiseen vuosi vuodelta.

P4C-ohjelma Gallionsissa

Kaikki koulun oppilaat osallistuvat filosofointiin kerran viikossa. Ohjelma sai alkunsa, kun Naylor työskenteli

Lisa Naylor (vas.) ohjaa keskustelua taiteilijaryhmän P4C-koulutuksessa. Gallions Primary Schoolin vehreä puutarha tarjoaa opetuksen tueksi elämyksiä lapsille.

2002 ensimmäistä vuottaan Gallionsissa. Muuan kokenut P4C-ohjaaja tuli silloin vetämään filosofointituokion hänen luokalleen. Ohjaaja esitteli lapsille kaksi erilaista äänimaailmaa. Näytteissä kuultiin luonnon ääniä, kuten lintujen laulua, sekä toimistohälinää ja muita epäharmonisia ääniä. Kuulemansa pohjalta lapset muotoilivat kysymyksen ”Mitä musiikki on?”. Naylor oli äärimmäisen vaikuttunut huomattessaan, että sellaisetkin lapset, jotka tuskin puhuivat englantia tai joilla oli heikko itsetunto, keskustelivat innokkaasti näkemysistään ja pohtivat yhdessä, oliko sateenropina musiikkia vai ei. Seuraavien viikkojen aikana lapset kysyivät yhä uudelleen, milloin he voisivat taas filosofoida yhdessä.

Muutaman kuukauden kuluttua P4C-ohjelma päätettiin ottaa osaksi koko koulun opetusta ja opettajia alettiin kouluttaa ohjaajiksi. Nykyisin jokainen koulun opettaja on vähintään ensimmäisen tason P4C-ohjaaja. Filosofointiin osallistuvat kaikki lapset kolmevuotiaista alkaen. Pienten kanssa aloitetaan filosofointi leikkimällä

muun muassa valintaleikkejä, joiden avulla lapset oppivat tekemään päätöksiä, perustelemaan ne ja kuuntelemaan vuorollaan muita lapsia. Valintaleikissä voidaan keskustella mistä milloinkin: haluaisitko mieluummin elefantin vai krokotiilin lemmikiksesi?

Iän karttuessa oppilaat muodostavat itse yhä kipevämpiä kysymyksiä: Jos elämä olisi palapeli, onko se saatava valmiiksi? Edellyttääkö alun olemassaolo myös loppua? Tarvitaanko rohkeutta, jotta voisi olla onnellinen? Miksi ihmiset matkustavat? Onko erilaisuus normaalia? Gallionsissa on lisäksi kokeiltu lasten perheille tarkoitettuja filosofiatuokioita.

P4C:n taika

Naylorin mukaan oppimisvaikeuksistaan ja muista rajoitteista huolimatta monet lapset löytävät filosofoinnin avulla oman äänensä – joskus jopa aivan konkreettisesti. Kenties koskettavin tarina filosofoinnin vaikutuk-

Mitä P4C on?

P4C on lyhenne englanninkielisestä ilmauksesta *Philosophy for Children* eli filosofiaa lapsille. Ohjelma on kuitenkin laajentunut eri-ikäisten käyttöön, joten nykyisin puhutaan myös yhteisöille suunnatusta filosofiasta (P4wC, *Philosophy for/with Children/Communities*). P4C-metodia käytetään koulujen lisäksi muun muassa kansalaisjärjestöjen ihmisoikeustyössä, vankiloissa, vanhainkodeissa ja pubeissa. Filosofiarhymien kautta ihmisille avautuu uudenlainen mahdollisuus keskustella yhdessä ja jakaa ajatuksia heitä itseään kiinnostavista kysymyksistä.

P4C-ohjelman siemen istutettiin 1960-luvun lopulla, kun filosofiaa Columbian yliopistossa opettanut Matthew Lipman (1922–2010) halusi kehittää opiskelijoiden sekä opettajien ajattelu- ja keskustelutaitoja. Kollegansa Ann Margaret Sharpin kanssa he kehittivät myöhemmin Montclairin osavaltionyliopistossa P4C-ohjelman ja filosofisen opetussuunnitelman.

Lontoolaisessa Gallionsissa järjestetään vuosittain useita 1. tason ja 2. tason P4C-ohjaajakursseja. Seuraava taiteilijoille suunnattu ensimmäisen tason kurssi järjestetään marraskuussa. Ks. lisätietoa koulun verkkosivuilta: www.gallions.newham.sch.uk/.

sesta olikin pieni tyttö, joka ei ollut puhunut lainkaan kolmeen kuukauteen koulun alettua. Hänellä oli oppimisrajoitteita ja hän oli lisäksi kuuro. Eräänä päivänä, kun filosofoinnissa oli käytetty virikkeenä ohjaajan esittelemää taikamattoa, keskustelu oli johtanut pohdintoihin taikuuden ominaisuuksista ja kysymykseen siitä, miltä taika voisi näyttää. Aivan yllättäen kuului täysin hiljaisen tytön suusta vastaus: ”säihkyvältä”.

P4C antaa välineet ja tarjoaa lapsille tilaisuuden, paikan sekä ajan jakaa omia ajatuksiaan toisille, arvioida näkemystensä perusteita ja keskustella juuri siitä, mikä heitä itseään mietityttää.

Pääsin näkemään, miten tämä käytännössä toteutuu, kun kurssin jälkeisenä päivänä ohjasin yhdessä Naylorin kanssa 11-vuotiaille elämäni ensimmäisen P4C-session. Olin tuonut mukanaani maalaamani kuvan, joka esitti rumankaunista rusettipäistä kummituseläintä. Työ innosti lapset keksimään kysymyksiä teemoista, jotka liittyivät muun muassa eläinten ja ihmisten eroihin, vapauteen, vankeuteen, arvoihin, kauneuteen, persoonallisuuteen

ja muutokseen. Lapset äänestivät kiinnostavimmaksi kysymyksen: *Does isolation mean freedom or loneliness?* (Tarkoittaako muista erillään oleminen vapautta vai yksinäisyyttä?) Oli todella hienoa huomata, miten lapset ilmaisivat itseään, miten hyviä näkökulmia he kysymyksen pohjalta toisilleen esittivät ja millaisia ajatuspolkuja keskustelu kysymyksen pohjalta kulki.

P4C:ssä yhdistyvät ainutlaatuisella tavalla luovuus, läsnäolo, toisten ajatusten kunnioittaminen ja vuorovaikutteinen oppiminen. Toivon, että filosofointi löytää suosionsa Suomessakin.

Kirjallisuus

Filosofiaa lapsille ja nuorille (Philosophy for Children, 2008). Toim. Maughn Gregory. Suom. Jarkko S. Tuusvuori. niin & näin, Tampere 2010.
SAPERE Handbook to Accompany the Level 1 Course. Sapere, Oxford 2012.